

CÂTEVA DATE DESPRE CANONICUL MIHAI DE CARANSEBEȘ (SEC. XV)

*Dragoș Lucian Țigău**

Cuvinte-cheie: Banat, Caransebeș, canonic, capelan, episcop.

Keywords: Banat, Caransebes, Canon, Chaplain, Bishop.

Istoria medievală a Caransebeșului are încă multe aspecte necercetate, realitate care se întrevede și prin cunoașterea lacunară a vieții locuitorilor de atunci. Inconsistența și chiar lipsa biografiilor celor care au trăit în orașul și districtul Caransebeșului se datorează, în primul rând, distrugerilor masive de documente, petrecute chiar din epoca discutată aici. Un al doilea impediment îl reprezintă răspândirea într-un număr mare de colecții arhivale și publicații a mărturiilor referitoare la Banatul montan. Aceste obstacole pot fi depășite, în parte, prin adunarea cu răbdare și interpretarea critică a celor mai variate înscrisuri. De privilegiul unei cunoașteri mult mai cuprinzătoare se poate bucura și canonicul Mihai de Caransebeș care a trăit în a doua parte a secolului al XV-lea¹. Din existența acestuia se poate reconstitui doar o secvență limitată, întrucât sursele documentare se condensează pe parcursul anilor 1488–1493.

În momentul primei mențiuni documentare, din 18 iulie 1488, *Michael de Karansedes*, era deja o persoană matură și rostuită, cu o carieră în plină ascensiune. La acea dată, Papa Innocențiu VIII îi acorda titlul episcopal și îi conceda drepturi pontificale în dioceza de Vác². Dubiile în legătură cu locul său de proveniență sunt înlăturate de scrisoarea emisă în nume propriu, la

* Școala Superioară Comercială „Nicolae Kretzulescu”, b-dul Hristo Botev, nr. 17, București, e-mail: dragoslucian68@yahoo.com.

¹ Ioan Drăgan, *Nobilimea românească din Transilvania între 1440-1514*, București, 2000, p. 362, face referire la „un minorit încă neidentificat, Mihai de Caransebeș ...”.

² *Bullarium Franciscanum continens bullas brevia supplicationes tempore Romani Pontificis Innocentii VIII pro tribus ordinibus S. P. N. Francisci obtenta: nova series*, ed. Caesar Cenci OFM, IV/1 (1484-1489), Grottaferrata (Roma), 1989, nr. 1179, 1180. C. Cenci, OFM, *Documenta Vaticana ad Franciscana spectantia ann. 1385-1492*, în *Archivum Franciscanum Historicum*, 97, 2004, nr. 3-4, p. 328; *Documenta Vaticana ad Franciscana spectantia, ann. 1385-1492*, ed. C. Cenci, vol. 2 (1471-1492), Grottaferrata (Roma), 2005, p. 154. Rezumat la Czaich Gilbert, *Regesták VII. Imre pápa korából 1484-1492*, în *TT*, 25, 1902, p. 518.

15 septembrie 1493, în care se recomanda *Michael de Karansebes*³. Rămâne neclarificat doar aspectul originii sale efective, anume dacă se născuse și trăise în Caransebeș, ori doar activase, un număr de ani, în cadrul mănăstirii franciscane din oraș. Imprecisă rămâne și etnia sa, pentru care s-a avansat ideea că ar fi românească⁴. Trecând peste această problemă mai puțin relevantă, întrucât omul medieval trăiește sentimentul național în manieră diferită de cel modern⁵, poate fi admis faptul că Mihai de Caransebeș se exprima în mai multe limbi: română, latină și maghiară, cunoașterea acestora ajutându-l în formarea intelectuală și în cariera ecleziastică.

Actul alegerii sale ca episcop dezvăluie că Mihai de Caransebeș aparținea ordinului călugărilor franciscani (*Ordo Fratrum Minorum*) și era *baccalaureus theologiae*. Ipostaza de conventual minorit rămâne încă nedeslușită⁶. Cel mai probabil, Mihai a activat în cadrul mănăstirii franciscane din Caransebeș. Pe atunci, acest așezământ avea o existență seculară, beneficiind de însemnate privilegii din partea papalității și a regalității maghiare⁷. Indiscutabil, experiența dobândită în orașul de pe Timiș a avut pentru viitorul episcop o relevanță deosebită, din moment ce el a ținut să se recomande ca fiind *de Karansebes*. Aici trebuie evidențiat că și alți localnici ajunși în funcții importante și-au etalat așezarea de proveniență: *Nicolaus Literatus/Magister filius Bogdan de*

³ Magyar Országos Levéltár, *Diplomatikai Levéltár* (în continuare, DL) 25278.

⁴ I. Drăgan afirmă că „Alți clerici români au funcționat în mediul aulic (...) Un Mihai de Caransebeș, franciscan, era *supremus capellanus* la curtea regală pe la 1491”, cf. *op. cit.*, p. 322 (idee reiterată la p. 362).

⁵ Adrian Andrei Rusu, *Ioan de Hunedoara și românii din vremea sa*, Cluj-Napoca, 1999, p. 24. Cu temei, autorul subliniază că „încă și acum, așa cum a fost probabil și în evul mediu, orice individ este și a fost ceea ce vrea el însuși să fie!”.

⁶ Minorii au reprezentat cel mai activ și răspândit ordin mendicant din Ungaria medievală. La sfârșitul secolului XV minorii erau divizați în conventuali și observanți. Ultimii erau mai apropiați de idealurile primare ale Sf. Francisc și mai activi. Ei îi criticau pe minorii conventuali pentru tentația acumulării unor averi inutile și pentru decăderea morală, cf. Lidia Gross, *Confreriile medievale în Transilvania (secolele XIV–XVI)*, Cluj-Napoca, 2009, p. 124-125.

⁷ Privilegii date de pontifi Grigore XI (1 iun. 1372) și Eugen IV (30 sept. 1433), de regii Sigismund de Luxemburg (5 dec. 1428) și Mathia Corvin (26 iul. 1478), cf. *Acta Bosnae potissimum ecclesiastica cum insertis editorum documentorum regestis ab anno 925 usque ad annum 1752*, ed. Eusebius Fermendzin, Zagreb, 1892, p. 38, 127-130, 139-140, 289-290, nr. 206, 679, 712, 1162. Pentru evoluția mănăstirii, a se vedea Dumitru Țicu, *Geografia ecleziastică a Banatului medieval*, Cluj-Napoca, 2007, p. 74-75.

Mothnuk (1 iulie 1391 și 11 octombrie 1394)⁸, *venerabilis magister Mathias de Caransebes, custos et canonicus collegiate ecclesie Orodensis* (26 aprilie 1493)⁹ etc.

Titlul academic indică o pregătire intelectuală superioară, dar valoarea acestui amănunt prețios este estompată de imposibilitatea identificării universității absolvite. Repertoriile cvasi-complete ale studioșilor din spațiul Regatului maghiar, înmatriculați în universități europene, nu amintesc de vreun student cu acest nume și nici nu permit o corelație pertinentă cu viitorul canonic¹⁰. Totuși, se poate admite că Mihai de Caransebeș a urmat studii mai îndelungate, întrucât înscrierea la Teologie, considerată alături de Drept și Medicină ca o facultate superioară în cadrul universităților medievale, presupunea absolvirea unui *Studium generale* (*Klosterhochschule*) sau a unei facultăți de Arte liberale.

Apartenența la Ordinul minoriților și pregătirea academică i-au asigurat lui Mihai de Caransebeș ascensiunea în ierarhia clerului regular. Cea mai înaltă treaptă ecleziastică pe care a urcat a fost cea de episcop. În iulie 1488, el a fost ales episcop de Neapolis (*Nablus*)¹¹, o funcție nominală, întrucât eparhia se afla în teritoriul ocupat atunci de sultanii mameluci. Informația din registrele papale a fost pusă în circuitul științific de către Luca Wadding, dar preluările ulterioare au alterat acuratețea informației. Astfel, eruditul minorit a consemnat că: *Michael de Caransedes in Theologia Baccalaureus hoc anno <1488> promovetur ad Ecclesiam Neapolitanam in Samaria sub Patriarcha Hierosolymitano (aliae duae sunt huius nominis Ecclesiae in partibus infidelium, una in Caria sub Arch. Stauropolitano, altera in Arabia sub quarta Sede Bithirae) per obitum Ladislai, et datur ei facultas exercendi Pontificalia in dioecesi Variensi in Hungaria 15. Kal. Augusti*¹². Un secol și jumătate mai târziu, cititorii aflau că *F. P. Michael de Caransebes Theologiae*

⁸ Hurmuzaki-Densușianu, *Documente privitoare la istoria românilor*, I/2 (1346-1450), București, 1890, p. 340, 356-357, nr. CCLXXX și CCC.

⁹ DL 29871.

¹⁰ O singură referință, fără indicarea universității, la Tonk Sándor, *Erdélyiek egyetemjárása a középkorban*, Bukarest, 1979, p. 298, nr. 1672.

¹¹ În Orientul Apropiat au existat mai multe orașe cu acest nume, toate cu origini în antichitate: Flavia Neapolis Samariae/Flavia Neapolis Syriae Palaestinae/Neopolitanus (actualul Nablus din Cisiordania); Neapolis in Arabia/Neopolitanus (azi Qanaouate/ El Kanawat în Siria); Neapolis in Caria/ Neopolitanus (acum Yenipazar în Turcia), cf. Johann Georg Theodor Graesse, *Orbis Latinus*, III (N-Z), Braunschweig, 1972, p. 10.

¹² Luca Waddingus, *Annales Minorum*, tom VII, Lugduni (Lyon), 1648, p. 228.

*Baccalaureus, Episcopus Nauplianus ad sinum Argolicum in Peleponneso, nunc Morea, accepit facultatem exercendi Pontificalia in Dioecesi Vaciensi in Hungaria*¹³. După trecerea unui alt veac, Mihai de Caransebeș a fost văzut titularul eparhiei de *Neapolis «in transmarinis partibus infidelium» (Arabia) suffragan. Bostraensis*¹⁴.

Orașul Neapolis/*Nablus* fusese un centru important al cruciaților în secolul al XII-lea. După recucerirea musulmană, petrecută în anul 1187, timp de aproape trei veacuri nu există știri despre un episcop titular de Neapolis. Reactivarea eparhiei se înscrie în efortul general al papalității de a-și întări influența în bazinul est-mediteranean, ca replică la cucerirea de către otomani a orașului Constantinopol și a celorlalte posesiuni bizantine¹⁵.

Acordarea acestei episcopii poate fi înțeleasă și ca o răsplată morală pentru serviciile aduse papalității. Primul „*episcopus Neopoliensis*” a fost Ladislau de Syroka (azi Široké, în Slovacia), amintit ca atare în anul 1478¹⁶. Demnitatea i-a încununat o însemnată activitate clericală: custode al Capitlului catedral din Agria/Eger (29 iulie 1450, 7 iunie 1451), prepozit al Bisericii Sf. Nicolae din Mysle (acum Mysla, în Slovacia) și canonic al Bisericii din Agria (25 februarie 1456)¹⁷. Ladislau a deținut funcția nominală de episcop până la săvârșirea din viață (24 ianuarie 1487)¹⁸. Vacanța episcopiei a durat peste un an, Mihai de Caransebeș fiind ales titular abia în iulie 1488. El își etalează această calitate în actele pe care le emite în nume propriu: *Michael Dei et Apostolicae Sedis gracia Episcopus Neopolitanensis* (13 martie 1490)¹⁹, *Michael episcopus*

¹³ Michael Knaisz de Miskoltz, *Chronologo-provinciale Ordinis F.F. Minorum S. Francisci conventualium provinciae Hungariae et Transilvaniae*, Posonii (Bratislava), 1803, p. 280.

¹⁴ Conrad Eubel, *Hierarchia Catholica Medii Aevi*, II (1431-1503), Monasterii (Münster), 1914, p. 201; III (1503-1600), 1923, p. 255.

¹⁵ Kenneth M. Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, II: *The Fifteenth Century*, Philadelphia, 1997.

¹⁶ Carolus Wagner, *Analecta Scepusii sacri et profani*, pars I, Viennae, 1774, p. 349.

¹⁷ DL 14391; Ila Bálint, Borsa Iván, *Az Abaffy család levéltára 1247-1515. A Dancs család levéltára 1232-1525. A Hanvay család levéltára 1216-1525*, Budapest, 1993, p. 72, nr. 126; Áldásy Antal, *Magyar czímeres emlékek*, III. füzet, Budapest, 1926, p. 49, nr. XVII.

¹⁸ *Hic jacet Reverendissimus in Christo Pater et Dominus Ladislaus de Syroka Episcopus Neopoliensis (...) Obiit XXIV. Mensis Januarii anno Domini 14(8)7*. Epitaful de pe piatra tombală din *ecclesia Syrokiensi* a fost reprodus mai întâi de Georgius Pray, *Specimen hierarchiae Hungaricae*, pars I, Posonii et Cassoviae, 1776, p. 213, nota c), apoi discutat în *Archaeologiai Közlemények*, 8, Pest, 1871, p. 209 și *Archaeologiai Értesítő*, seria III, 8, 1888, p. 408.

¹⁹ Magyar Országos Levéltár, *Diplomatikai Fényképgyűjtemény* (în continuare, DF) 281773.

Neopolitanensis Illustrissimi et Reverendissimi Domini Ypoliti Archiepiscopi Strigoniensis in pontificalibus vicarius (9 mai 1491)²⁰, *Michael de Caransebes Dei et Apostolicae Sedis gracia Episcopus Neopolitanensis invictissimique principis Wladislai Ungariae Bohemiaeque etc. Regis Capellanus supremus* (15 septembrie 1493)²¹.

La câteva zile după alegerea ca episcop, pe 23 iulie 1488, Mihai de Caransebeș era reprezentat la Roma prin Andreas de Castello *litterarum apostolicarum sollicitator*²² care s-a angajat la plata sumei de 200 de florini-aur în contul taxei *annata*²³. Această dare, generalizată de Papa Ioan XXII în întreaga biserică și pentru toate beneficiile (1326), era foarte apăsătoare pentru clerici, fiind echivalentă cu valoarea venitului din primul an al funcției deținute de aceștia (*primos fructus*)²⁴. În cazul lui Mihai de Caransebeș, Suveranul Pontif îi concedase autoritatea apostolică pentru veniturile mensei episcopale²⁵ din eparhia de Vác (*pro annat. annue pensionis ducentorum florenorum auri de camera sibi auctoritate apostolica reservatorum super fructibus etc. mense episcopalis Vaciensis*). Registrul papal consemnează achitarea imediată a 95 de florini-aur în contul annatei.

Pe timpul cât a fost episcop, Mihai de Caransebeș a îndeplinit și funcții efective, de mare importanță și prestigiu. La 13 martie 1490 și 9 mai 1491, el a emis documente în Kesmark și Novo Zolio (azi Kežmarok, respectiv Banská Bystrica, ambele în Slovacia), prin care acorda indulgențe pentru 40 de zile tuturor celor care ar fi vizitat, în primul caz, *ecclesia Sancte Crucis in civitate Kesmark de novo constructa et per nos cum quatuor altaribus consecrata* în numeroasele zile de sărbătoare specificate²⁶, sau, în a doua situație *certarum*

²⁰ DL 46160.

²¹ DL 25278.

²² Acești funcționari de la Curia papală se ocupau cu transmiterea corespondenței și erau mandatarii pentru persoanele care îi angajau. Din 1482, ei s-au grupat într-un colegiu propriu. Andreas de Castello a fost, succesiv: *scutifer honoris* (1479), *notarius Romane curie* (1483) și *sollicitator* (1486-1489), cf. Thomas Frenz, *Die Kanzlei der Päpste der Hochrenaissance (1471-1527)*, Tübingen, 1986, nr. 137.

²³ Körmندی József, Körmندی Kinga, Holl Béla, *Annatae e regno Hungariae provenientes in Archivo Secreto Vaticano/ A magyarországi egyházmegyék javadalmainak annátái 1421–1536*, Budapest, 1990, p. 93-94, nr. 178.

²⁴ *Ibidem*, p. 16; Philip Hughes, *A History of the Church*, III, London, 1960, p. 165.

²⁵ *Mensa episcopalis* reprezenta partea rezervată episcopului din totalitatea veniturilor eparhiei. *Mensa episcopalis* era separată de cea a celorlalți clerici (*mensa canonicorum*).

²⁶ Despre Biserica Sf. Cruci, a se vedea Karin Fábrová, *Vznik a formovanie sa mesta Kežmarok/ Origin and formation town of Kežmarok*, în *Annales historici Presovienses*, 12, 2012, nr. 1, p. 17-20.

imaginum quarum tres lignee in altari sancte Barbare (...) et alie tres argenteae din biserica oraşului²⁷. Cele două acte ilustrează și împrejurările în care s-au dat indulgențele: prima dată cu ocazia sfințirii unei biserici (realizată chiar de către episcopul Mihai), iar a doua oară în timpul unei vizitații canonice la biserica din Banská Bystrica recent înzestrată cu icoane. Aceste activități au fost efectuate pe seama arhiepiscopului de Strigoniu (Esztergom, Gran). De altfel, în actul din 1491, Mihai s-a recomandat vicar al arhiepiscopului Hyppolitus (D'Este) de Strigoniu.

Peste doi ani, *Michael de Caransebes*, acum prim-capelan al regelui Vladislav II Jagiello²⁸, a avut onoarea să sfințească o nouă biserică, prezentată drept bazilică, în târgul Monyorókerék (azi Eberau, în Austria): „*basillica in oppido Monyarokerok fundata dyocesis Jauriensis ad honorem Visitacionis Virginis Gloriose et cum quinque altaribus (...) per nos consecrata die quintadecima mensis Septembris 1493*”. Ierarhul și-a arătat bunăvoința conferind o nouă indulgență de 40 de zile pentru vizitatorii noului așezământ.

În privința demnității de capelan suprem, documentele sunt foarte discrete. Segmentul temporal al funcției începe după 15 august 1492, când Petru arhiepiscop de Kalocsa se adresa suveranului său cu formula *Majestatis vestrae fidelis capellanus*²⁹, și se sfârșește înainte de consemnarea *doctori Antonio de Andreis, capellano eiusdem*³⁰ la 2 iunie 1500. În mod evident, această funcție importantă l-a pus pe Mihai de Caransebeș în contact nemijlocit cu suveranul, cu magnații și marii prelați ai Ungariei. Aici trebuie evidențiată realitatea că regele avea la dispoziție mai mulți capelani, episcopul Mihai fiind în fruntea ierarhiei acestora. Este dovedit faptul că în duminica de 15 septembrie 1493, Vladislav II se afla la Buda, unde emitea un document³¹, în timp ce primul său capelan oficia sfințirea bisericii din Monyorókerék. În mod cert, suveranul a fost asistat la slujba duminicală de un alt capelan. Apoi, la 5 ianuarie 1495, s-a consemnat plata făcută *domino Capellano Bohemo Regie Maiestatis*³², situație

²⁷ Entz Géza, *Neuere beiträge zur spätgotische Holzplastik im mittelalterlichen Ungarn*, în *Acta historiae artium Academiae Scientiarum Hungaricae*, 18, 1972, fasc. 3-4, p. 255, nota 2.

²⁸ Főgel József, *II. Ulászló udvartartása (1490-1516)*, Budapest, 1913, p. 73. Informația a fost valorificată de Ioan Drăgan în lucrarea amintită.

²⁹ Georgius Pray, *Annales regum Hungariae ab anno Christi CMXCVII ad annum MDLXIV*, pars IV, Vindobonae (Viena), 1767, p. 252.

³⁰ Ivan Krst. Tkalčić, *Monumenta historica liberae regiae civitatis Zagrabiae/ Povjestni spomenici slob. kralj. grada Zagreba*, III (1500-1526), Zagreb, 1896, p. 9, nr. 5.

³¹ DF 237821.

³² Johann Christian Engel, *Geschichte des ungrischen Reichs und seiner Nebenländer*, I, Halle, 1797, p. 62.

perfect explicabilă prin faptul că Vladislav domnea atât în Ungaria (de cinci ani), cât și în Boemia (încă din 1471). Activitățile aferente funcției de prim-capelan sunt doar deduse: oficierea slujbelor, acordarea de asistență religioasă suveranului, participări la ceremonii, purtarea corespondenței etc.

Sfârșitul vieții lui Mihai de Caransebeș trebuie plasat aproape de cumpăna secolelor XV–XVI. O dovedește întreruperea șirului de mărturii directe, apoi prezența altor persoane în demnitățile de capelan regal și episcop. Dacă îndepărtarea din funcția de capelan se putea face și pe cale administrativă, părăsirea cinului episcopal onorific are în mod sigur cauze naturale. Alegerea lui Lorenzo Pérez ca episcop de Neapolis, la 16 ianuarie 1502, confirmă această supoziție³³.

În concluzie, se poate remarca faptul că deși viața canonicului Mihai de Caransebeș este slab luminată documentar, puținele mărturii păstrate lasă să se întrevadă o carieră ecleziastică remarcabilă. Neîndoielnic, viitoarele descoperiri arhivistice vor completa și nuanța portretul unei personalități cu care Caransebeșul se poate mândri.

ANEXE

I

23 iulie 1488, Roma

Consemnarea alegerii lui Mihai de Caransebeș ca episcop de Neapolis și obligația de a plăti suma de 200 florini-aur în contul taxei numite *annata*. Din această taxă se achitase 95 de florini.

Die XXIII eiusdem¹ dominus Andreas de Castello litterarum apostolicarum sollicitator ut principalis et privata persona obligavit se camere apostolice nomine domini Michaelis electi Neopolitanensis, pro annata annue pensionis ducentorum florenorum auri de camera, sibi auctoritate apostolica reservatorum super fructibus etc. mense episcopalis Vaciensis. Sub dato Rome quintodecimo Kal. Augusti anno quarto².

(însemnare pe marginea stângă) Vaciensis.

³³ C. Eubel, *op. cit.*, III, p. 255.

(însemnare pe marginea dreaptă) Dicta die solvit pro annata dicte pensionis florenorum LXXXXV per manus Societatis de Binis. Patet per cedula depositarii.

23 iulie 1488.

18 iulie 1488.

Original: Archivo Secreto Vaticano, Camera Apostolica, *Libri Annatarum*, vol. 35, f. 149r.

Ediții: 1. Körmendy József, Körmendy Kinga, Holl Béla, *Annatae e regno Hungariae provenientes in Archivo Secreto Vaticano/ A magyarországi egyházmegyék javadalmainak annátái 1421–1536*, Budapest, 1990, p. 93-94, nr. 178.

2. Caesar Cenci OFM, *Documenta Vaticana ad Franciscuales spectantia ann. 1385–1492*, pars IX: *Documenta Vaticana ann. 1484–1492*, în *Archivum franciscanum historicum*, 97, 2004, nr. 3-4, p. 328.

Regest: Czaich Gilbert, *Regesták VII. Imre pápa korából 1484-1492*, în *Történelmi Tár*, 25, 1902, p. 518.

II

24 iulie 1488, Roma

Consemnarea plăților făcute de Mihai de Caransebeș, noul episcop de Neapolis.

Habuit „florenos decem auri de camera a supradicto M(ichaele), episcopo Neopolitan., pro balista dicte ecclesie, per manus dicte sotietatis (Saulorum) nomine sotietatis de Binis = flor. 11, bol. 33”.

Habuit „florenos nonaginta quinque auri de camera a supradicto d. Michaela episcopo pro annata pensionis annue, sibi reservate super fructibus mense episcopalibus Vatiens., per manus dicte sotietatis de Binis = flor. 108, bol. 61/2”.

Original: Archivo Secreto Vaticano, Camera Apostolica, *Introitus et Exitus*, vol. 516, f. 101v.

Ediție: Caesar Cenci OFM, *op. cit.*, p. 328.

III

13 martie 1490, Kesmark (Kežmarok)

Episcopul Mihai de Neapolis acordă o indulgență de 40 de zile tuturor celor care, în decurs de un an, vizitează noua biserică a orașului, cu hramul *Sf. Cruci*, și participă la sărbătorile și slujbele specificate.

Nos, Michael, Dei et Apostolicae Sedis gracia Episcopus Neopolitanensis, universis et singulis presentes litteras visuris salutem in domino sempiternam. Cupientes ut ecclesia sancte Crucis in civitate Kesmark de novo constructa et per nos cum quatuor altaribus consecrata, congruis frequentetur honoribus fidelesque ipsi devotionis causa confluent ad eandem et ab eisdem iugiter veneretur, de omnipotentis Dei misericordia ac beatorum Petri et Pauli apostolorum auctoritate confisi, omnibus et singulis vere penitentibus contritis et confessis, qui dictam ecclesiam in Nativitatis, Circumcisionis, Epiphanie, Resurrectionis, Ascensionis, Penthecostes, Trinitate et Corporis domini nostri Ihesu Christi, necnon Nativitatis, Concepcionis, Purificacionis, Annunciacionis, Visitacionis, Assumpcionis Marie de Nive, sancti Michaelis archangeli, Johannis baptiste et omnium apostolorum, item Stephani, Laurencii, Georgii, Fabiani et Sebastiani et omnium nostrorum sanctorum Stephani, Ladislai, Emerici, Sigismundi, Lodovici regum, sanctorum confessorum Francisci, Benedicti, Dominici, Erasmi, Bernardini, Anthonii, Nicolai, Ambrosii, sanctarum Katherine, Barbare, Margarethe, Dorothee, Clare, Agnese, Lucie, Elizabethae, Marie Magdalene et omnium virginum atque viduarum, singulisque diebus a pulsu ad Ave Maria, ad omnes fraternitates, ad singulas missas, ad singulos sermones quotiens dicitur Ihesus vel Maria a Tenebre, quod sextys feriis canitur a gaude dei Genitrix: O Maria, similiter a salve, a conductu Corporis Christi, a conductu mortuorum, a conductu processionum pro natibus in quatuor temporibus, similiter a processionibus rogacionum atque ipsius ecclesie dedicacionis festivitatibus visitaverint quocienscunque manus porreverint adiutrices. Nos in dicta dedicacione unio anni dictis vero festivitatibus ac singulis diebus dominicis quadraginta dies indulgentis de iniunctis eis penitenciis annuatim misericorditer in domino relaxamus, presentibus vero perpetuis futuris temporibus duraturis. In quorum fidem et testimonium presentes nostras litteras fieri et nostri sigilli fecimus appensione muniri. Datum in civitate Kesmark, tredecimo die mensis Martii anno domini millesimo quodringentesimo nonagesimo.

Pe verso: Indulgentiae episcopi Neopolitan[ensis] devotionem ad Ecclesiam Sancte Crucis peragentibus concessae de anno 1490.

Original: Arhivele de Stat din Levoča, Slovacia.

Fotocopie la MOL, DF 281773; pergament cu pecete atârnată (nereprodusă în fotocopie)

IV

9 mai 1491, Novo Zolio (Banská Bystrica)

Episcopul Mihai de Neapolis, vicar al arhiepiscopului de Strigoniu, acordă o indulgență de 40 de zile tuturor celor care urmau să viziteze și să se roage la icoanele pe lemn sau din argint, aflate în altarele specificate de document.

Nos Michael episcopus Neopolitanensis Illustrissimi et Reverendissimi Domini Ypoliti Archiepiscopi Strigoniensis in pontificalibus vicarius omnibus in Christo fidelibus presentibus et futuris salutem in eo qui est fidelium summorum vera salus. Quanto fervencius fidelium mentes ad opera devocionis inducimus tanto salubrius ipsorum animarum saluti providemus. Cum igitur nobis suplicatum sit ex parte honeste domine Dorothee quondam relicte Nicolai Platt ex parte indulgenciarum certarum imaginum quarum tres lignee in altari sancte Barbare situate media in honore Virginis Marie dignissime dextera ad laudem sancte Barbare sinistra vero sancti Ieronimi. Sunt et alie tres argenteae, una in honore Sancte crucis secunda sancte Barbare et tertia sancti Ieronimi. Quare de omnipotentis dei misericordia ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi omnibus et singulis Christi fidelibus huiusmodi antedictas imagines visitantibus dum in festivitatibus exportantur oracionem qui dominicam cum angelica devote dixerint salutacione et exoraverint. A qualibet imagine seorsum quadraginta dies indulgenciarum de iniunctis eis penitenciis misericorditer in domino relaxamus. Presentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium premissorum presentes nostras literas ex inde fieri nostrisque sigillis iussimus et fecimus apprehensione communiri. Datum in Novo Zolio nona die mensis May Anno Salutis millesimi quadringentesimi nonagesimi primi.

Original: MOL, DL 46160. Pergament cu pecete atârnată ovală (55 X 29 mm), în ceară roșie; în câmpul central este reprezentat Sf. Mihail care răpune balaurul (Lucifer) cu o sulită; în partea de jos a câmpului central este reprodus

un scut cu blazonul titularului, iar exerga poartă legenda: S[IGILLUM] MICHAHEL[IS] EPISCOPVS NEOPOLITANENSIS.

Ediție: Entz Géza, *Neuere beiträge zur spätgotische Holzplastik im mittelalterlichen Ungarn*, în *Acta historiae artium Academiae Scientiarum Hungaricae*, 18, 1972, fasc. 3–4, p. 255, n. 2.

V

15 septembrie 1493, Monyorókerék (Eberau)

Episcopul Mihai de Neapolis acordă o indulgență de 40 de zile tuturor celor care, în zilele de sărbătoare specificate, vizitează sau își arată pietatea față de bazilica orașului, cu hramul *Visitatio Marie/ Veșmântul Maicii Domnului*, și cele cinci altare ale sale.

Nos, Michael de Caransebes, Dei et Apostolicae Sedis gracia episcopus Neopolitanensis invictissimique principis Wladislai Ungariae Bohemiaeque etc. regis capellanus supremus, universis et singulis presentes nostras litteras inspecturis salutem et paternam benedictionem. Splendor paterni luminis, qui sua mundum ineffabili claritate illuminat, pya vota fidelium de sua clementissima maiestatem sperantium tunc precipue favore benigno prosequitur cum devota ipsorum humilitas sanctorum meritis et precibus adiuvatur. Cupientes igitur, ut basillica in oppido Monyarokerok fundata, dyocesis Jauriensis, ad honorem Visitacionis Virginis Gloriosae et cum quinque altaribus ad petitionem magnifici domini Johannis Helderbo per nos consecrata, die quintadecima mensis Septembris 1493, congruis frequentetur honoribus et a Christi fidelibus iugiter veneretur, omnibus vere penitentibus contritis et confessis ac in unitate fidei chatolice existentis, qui predictam ecclesiam cum suis altaribus per nos, ut prefertur, consecratis, devocionis, oracionis, peregrinacionis gracia devote visitaverint vel aliquod pyum opus ad fabricam libros, calices, cruces, ornamenta manus presentum adiutrices porrigentes in ea fecerint omnibus Jhesus Christi festivitibus et presertim Virginis Gloriosae ac duodecim apostolorum et omnibus diebus dominicis ac dedicationis predictae basillice, necnon altarium et octavarum predictarum festivitatum solemnitatibus, auctoritate Dei omnipotentis apostolorumque eius Petri et Pauli confisi semper et in perpetuum quadraginta dies indulgentis de iniunctis sibi penitentiis misericorditer in domino relaxamus. In cuius fidem et testimonium presentes nostro sigillo mayori et oblongo pontificali iussimus communiri. Datum in Monyarokerek, anno, die, mense quibus supra.

Pe verso: Literae indulgentialis ecclesiae in Monyorókerék

Original: MOL, DL 25278; pergament cu pecete atârnată ovală (55 X 29 mm), în ceară roșie; amprenta sigilară are o formă identică cu cea de la documentul precedent, dar este mai deteriorată.

SOME INFORMATION ABOUT THE CANON MICHAEL OF CARANSEBES
(15TH CENTURY)

Abstract

Michael of Caransebes lived in the second half of the 15th century. Documentary testimonies concerning his life are few, but they capture his remarkable ecclesiastical career. The name under which he presented himself clearly shows his place of origin. He studied in the Franciscan monastery from Caransebes that was an institution with a secular existence and endowed with many privileges by the papacy and Magyar royalty. Michael had a higher intellectual training, confirmed by the title of *baccalaureus theologiae*.

In 1488, that *conventual minorit* was elected as a nominal Bishop of Neapolis (Nablus, a city governed at present by the Palestine National Authority). The appointment was a moral reward for his services to the papacy during the previous years. Michael was one of the few bishops (canons) in medieval Hungary who owned a diocese in the East. During the next years, Michael of Caransebes performed the most important ecclesiastical functions: vicar of the Archbishop of Strigoniú (Esztergom) and Prime-chaplain of King Vladislav the Second. That last dignity put him directly in contact with the sovereign, with the great magnates and prelates of Hungary. The activities related to those functions were numerous: religious ceremonies officiating, audiences and indulgences granting, canonical visits and correspondence, etc. The end of Michael's life may be placed at the turn of the 15th–16th centuries, when he disappeared from the attention of the documents and the functions he had held were taken over by others.